

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ БІЗНЕСУ,
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ І ТУРИЗМУ

Кафедра управління персоналом та бізнес-технологій

РИНОК ПРАЦІ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних та семінарських занять для здобувачів вищої освіти
спеціальності 073 «Менеджмент»
освітньо-професійної програми «Управління персоналом та економіка праці»
усіх форм навчання
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Обговорено і рекомендовано
на засіданні кафедри управління
персоналом та бізнес-технологій
Протокол № 17 від 24.11.2022 р.

Чернігів 2022

Ринок праці. Методичні вказівки до практичних та семінарських занять для здобувачів вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент» освітньо-професійної програми «Управління персоналом та економіка праці» усіх форм навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / Укл.: Холодницька А.В. Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2022. 29 с.

Укладач: ХОЛОДНИЦЬКА АЛЛА ВЯЧЕСЛАВІВНА, к.е.н., доцент кафедри управління персоналом та економіки праці

Відповідальний за випуск: РЕМНЬОВА ЛЮДМИЛА МИХАЙЛІВНА,
завідувач кафедри управління персоналом та економіки праці, кандидат економічних наук, професор

Рецензент: РОГОВИЙ АНДРІЙ ВІТАЛІЙОВИЧ, доктор економічних наук, професор кафедри туризму

ЗМІСТ

	ВСТУП	4
1	ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ	5
2	ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ТА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ ЗАСВОЄННЯ МАТЕРІАЛУ	11
	2.1 Місце ринку праці в економічній системі. Механізми саморегулювання і функціонування ринку праці	11
	2.2 Індивідуальна та сукупна пропозиція на ринку праці. Індивідуальний та сукупний попит на робочу силу.	11
	2.3 Зайнятість населення	15
	2.4 Безробіття, його форми і причини	16
	2.5. Внутрішньофірмовий ринок праці	20
	2.6 Гнучкий ринок праці. Правове забезпечення ринку праці	21
	2.7 Інформаційно-аналітичне і наукове забезпечення ринку праці.	21
	Методи регулювання і ресурсне забезпечення ринку праці	
	2.8 Активна і пасивна політика держави на ринку праці. Органи державного впливу на ринок праці	22
	2.9 Профспілки та підприємці на ринку праці.	23
	2.10 Міжнародне співробітництво та інтеграція у світовий ринок праці в період зростаючої глобалізації. Особливості національного ринку праці в Україні	24
3	ПОРЯДОК ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ	26
4	РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	27

ВСТУП

Мета дисципліни «Ринок праці» полягає в наданні студентам можливості оволодіти системою знань про ринок праці (РП), вміннями та навичками у сфері формування і регулювання його механізмів.

Успішне засвоєння дисципліни дозволяє бакалавру з дисципліни «Ринок праці» розширити коло застосування набутих раніше знань та практичних навичок для вирішення наступних задач: визначення місця ринку праці в економічній системі суспільства, розкриття концепцій регулювання соціально-трудова відносин суспільства, механізму саморегулювання та державного і договірної регулювання ринку праці, моделей регулювання ринку праці залежно від типу економічної системи суспільства, суб'єктів інфраструктури ринку праці, методів державного регулювання ринку праці, основних напрямків і принципів сучасної політики зайнятості.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Ринок праці» є:

- засвоєння теоретичних положень РП та оволодіння вміннями і навичками застосовувати ці знання на практиці регулювання механізмів ринку праці на рівні підприємства, галузі та національної економіки;
- розвинення у студентів навички та здібності до наукової діяльності, самостійності та відповідальності.

Під час вивчення дисципліни ЗВО має досягти або вдосконалити наступні програмні результати навчання (ПРН), передбачені освітньою програмою:

- демонструвати навички виявлення проблем та обґрунтування управлінських рішень.
- виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень.
- демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним.
- виконувати дослідження у сфері праці та управління з використанням сучасних наукових методів.

За результатами вивчення дисципліни студент **повинен знати:**

- умови виникнення та ефективного функціонування РП;
- елементи та види кон'юнктури РП;
- механізм регулювання та саморегулювання РП, функції сучасного РП;
- поняття, види та форми зайнятості робочої сили на РП;
- концепції зайнятості;
- характеристики гнучкого та жорсткого РП;
- проблеми ринкової економіки, які можна вирішити за допомогою гнучких форм зайнятості;
- гнучкі форми зайнятості на РП;
- основні Конвенції МОП з питань регулювання РП;
- сучасні умови ринкових трансформацій.

За результатами вивчення дисципліни студент **повинен вміти:**

- сегментувати РП за різними ознаками;
- використовувати сучасне трудове законодавство на РП України;
- аналізувати зайнятість населення по галузях і сферах економіки, регіонах;
- використовувати методи дослідження РП;
- прогнозувати обсяги попиту на робочу силу;
- аналізувати структуру зайнятості і безробіття;
- характеризувати складові механізми регулювання соціально-трудових відносин.

1. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади формування ринку праці. Попит, зайнятість та сукупний попит на робочу силу

Тема 1. Місце ринку праці в економічній системі. Механізми саморегулювання і функціонування ринку праці

Поняття «ринок праці», «ринок робочої сили» та «ринок робочих місць». Умови виникнення та ефективного функціонування сучасного ринку праці. Елементи та види кон'юнктури ринку праці.

Ринок праці як підсистема ринкової економічної системи. Функціональний зв'язок ринку праці з іншими типами ринків за економічним призначенням, передусім та структура ринку праці.

Сегментація ринку праці за різними ознаками: територіальний та професійний підхід, кількісне співвідношення покупців і продавців товару «робоча сила», умови конкуренції тощо. Первинний і вторинний ринок праці.

Класичний, неокласичний, кейнсіанський, монетаристський, інституціоналістський та марксистський підходи до аналізу ринку праці.

Особливості ринку праці. Позитивні та негативні наслідки його функціонування. Основні моделі ринку праці.

Регулююча роль попиту і пропозиції на ринку праці. Ціна і вартість робочої сили. Класичний аналіз ринку праці. «Хрест Маршала» як відображення механізму саморегулювання ринку праці.

Роль і сутність механізму функціонування сучасного ринку праці. Суб'єкти, об'єкти, цілі, інструменти та засоби впливу. Носії, виразники та виконавці господарсько-трудових інтересів. Об'єкти державного регулювання ринку праці. Основні орієнтири сучасного ринку праці.

Тема 2. Індивідуальна та сукупна пропозиція на ринку праці. Індивідуальний та сукупний попит на робочу силу.

Складові індивідуальної пропозиції на РП. Функція корисності. Гранична норма заміни доходу на відпочинок. Криві байдужості та бюджетна лінія. Гранична норма ринкової заміни. Поняття нетрудового доходу та його вплив на положення бюджетної лінії. Карта байдужості. Класична теорія пропозиції

робочого часу. Ефект доходу та ефект заміни. Деякі практичні висновки щодо класичної теорії пропозиції робочого часу. Статистичні дані про скорочення робочого періоду. Законодавче регулювання робочого часу в Україні та в інших країнах. Фактори, що впливають на індивідуальне рішення щодо пропозиції робочого часу.

Пропозиція інтенсивності праці та якості робочої сили. Поняття «робоча сила» і «людський капітал». Фактори, що характеризують якість робочої сили. Особливості товару «робоча сила» на ринку праці. Залежність рівня заробітної плати від рівня освіти. Теорія людського капіталу. Складові рішення про інвестиції в людський капітал. Визначення сучасної вартості майбутніх платежів. Визначення привабливості капіталовкладень в освіту.

Вузкий та широкий підходи до визначення попиту та пропозиції на РП. Поняття сукупної пропозиції робочої сили.

Схема зайнятості робочої сили. Джерела сукупної пропозиції робочої сили. Структурно-функціональний аналіз пропозиції робочої сили.

Поняття «економічно-активне», «економічно-неактивне населення» і «трудова потенція». Якісний склад пропозиції робочої сили: за категоріями населення, віком, статтю, професіями, кваліфікацією.

Регіональний аспект пропозиції робочої сили в Україні. Обсяги пропозиції, структура, особливості формування і завдання з регулювання відповідно до попиту на робочу силу в умовах ринкової трансформації економіки України.

Поняття індивідуального попиту на робочу силу. Фактори, що впливають на обсяги індивідуального попиту на робочу силу. Ринок робочих місць. Вимоги робочих місць до якості робочої сили. Циклічний характер попиту на робочу силу в зв'язку з циклічністю економічного і технічного розвитку.

Свобода підприємництва, економічні інтереси та конкуренція працедавців за робочу силу як умова функціонування РП. Гранична продуктивність. Закон граничної віддачі. Пряма та перехресна еластичність попиту на працю. їх практичне значення.

Тема 3. Зайнятість населення

Сучасне поняття зайнятості. Комплексність проблеми зайнятості. Законодавче визначення зайнятості в Україні. Економічна соціальна сутність зайнятості. «Зайняті», «незайняті», «тимчасово незайняті» громадяни відповідно до Закону України «Про зайнятість населення». «Зайняті економічною діяльністю». «Зайняті індивідуальною трудовою діяльністю» відповідно до міжнародних норм. Функції зайнятості. Показники зайнятості.

Концептуальний поділ зайнятості (повна, глобальна, примусова зайнятість). Класифікація основних форм зайнятості за організацією робочого часу, за стабільністю трудової діяльності, за статусом. Продуктивна, ефективна, нерегламентована зайнятість. Економічне і соціальне значення форм зайнятості. Практичні кроки щодо зменшення обсягів нерегламентованої зайнятості.

Державна політика зайнятості як складова соціальної та економічної політики. Мета і завдання державної політики зайнятості. Основні принципи

державної політики зайнятості. Місце зайнятості в політиці держави. Пріоритети державної політики зайнятості в Україні.

Основні тенденції в розвитку зайнятості в Україні та їх чинники. Вплив диференціації доходів на зайнятість.

Тема 4. Безробіття, його форми і причини.

Сутність безробіття. Економічні і соціальні наслідки безробіття. Основні причини безробіття в Україні. Диференціація безробіття за видами та її практичне значення. Приховане і часткове безробіття та його наслідки. Причини особливої небезпеки для економіки і соціального стану хронічного безробіття. Відмінності у визначенні безробітної особи за Законом України «Про зайнятість населення» та міжнародними нормами. Показники безробіття.

Безробіття і макроекономічні показники. Природний рівень безробіття. Безробіття і вільні робочі місця (крива Беверіджа). Безробіття і обсяг ВВП (закон Оукена). Безробіття і інфляція (крива Філіпса). Теорія пошуку роботи.

Основні напрями державних заходів щодо скорочення рівня безробіття. Два можливих підходи держави щодо скорочення безробіття: американський («жорсткий») і шведський («протекціоністський»).

Соціальний захист безробітних. Джерела виплати допомоги по безробіттю, умови виплати, терміни виплати, розміри виплати, умови невиконання, компенсації і гарантії при втраті роботи. Пільгові умови працевлаштування, їх практичне застосування.

Тема 5. Внутрішньofірмовий ринок праці

Роль і функції внутрішньofірмового ринку праці у процесах, що відбуваються на сукупному ринку праці. Особливості внутрішньofірмового ринку праці.

Дисбаланс на внутрішньofірмовому ринку праці. Дефіцит і надлишок робочої сили. Методи пристосування внутрішньofірмової пропозиції робочої сили до економічних змін. Державні заходи щодо пом'якшення негативних наслідків звільнення працівників, підтримка вітчизняного товаровиробника.

Дискримінація на внутрішньofірмовому ринку праці. Види дискримінації. Теоретичні основи дискримінації на ринку праці.

Змістовий модуль 2. Регулювання ринку праці. Політика держави на ринку праці

Тема 6. Гнучкий ринок праці. Правове забезпечення ринку праці

Причини виникнення поняття «гнучкий ринок праці». Поняття гнучкості та жорсткості ринку праці, їх характеристики. Фактори впливу на гнучкість ринку праці. Зв'язок гнучкості зі вторинним ринком праці.

Заходи щодо посилення гнучкості ринку праці. Проблеми ринкової економіки, які можна розв'язати за допомогою використання гнучких форм зайнятості. Гнучкі форми зайнятості та їх роль у державному регулюванні зайнятості. Види гнучких форм зайнятості.

Нестандартні режими робочого часу: неповний робочий день та його різновиди, гнучкий робочий рік, стислий робочий тиждень, режими гнучкого робочого часу.

Надомна праця. Тимчасовий найм. Форми тимчасового найму. Методи посилення гнучкості витрат на робочу силу. Дотримання принципів трудової моралі на японських підприємствах як засіб досягнення гнучкості витрат на робочу силу.

Активність, мобільність і міграція робочої сили. Чинники, що впливають на кожен з перелічених категорій. Основні теорії міграції. Позитиви і негативи трудової міграції.

Права громадян України та іноземців в Україні щодо зайнятості і соціального захисту, викладені в Конституції України у статтях 24, 26, 36, 39, 40, 42-44 і 46.

Закон України «Про зайнятість населення», причини його багаторазового коригування, відповідність міжнародним нормам. Виключне право громадян розпоряджатися своїми здібностями до праці, відповідальність держави за створення умов для реалізації прав громадян на працю. Підходяща робота. Додаткові гарантії зайнятості для окремих категорій населення. Компенсації і гарантії при втраті роботи.

Нормативні документи, що регулюють зайнятість населення і безробіття в Україні. Контроль за додержанням законодавства України про зайнятість населення.

Форми міжнародних норм зайнятості і соціального захисту. Умови їх дійсності на національних рівнях. Конвенція МОП щодо зайнятості, безробіття та соціального захисту, яка ратифікована Україною.

Сутність основних Конвенцій МОП, які регулюють зайнятість, безробіття та соціальний захист.

Тема 7. Інформаційно-аналітичне і наукове забезпечення ринку праці. Методи регулювання і ресурсне забезпечення ринку праці

Еволюція інформаційного забезпечення ринку праці в Україні. Комп'ютеризація інформаційно-аналітичного процесу в Державній службі зайнятості.

Методи інформаційного забезпечення ринку праці. Державна (адміністративна) статистична звітність, сфера її застосування, переваги і недоліки. Вибіркове обстеження домогосподарств з питань економічної активності населення, сфера застосування результатів, переваги і недоліки. Метод вибірових перевірок суб'єктів господарювання державною службою зайнятості. Дані перепису населення.

Наукове забезпечення державного регулювання зайнятості населення в Україні. Наукові установи України, які займаються проблемами ринку праці та зайнятості.

Моніторинг зайнятості. Теоретико-методологічний аналіз проблем зайнятості: завдання, рівні, напрями аналізу. Прогнозування ринку праці.

Триєдність економічних, правових і організаційних методів регулювання ринку праці. Сучасні теорії впливу на ринок праці. Використання ринкового механізму у справі державного регулювання зайнятості.

Тема 8. Активна і пасивна політики держави на ринку праці. Органи державного впливу на ринок праці

Сутність активної і пасивної політики держави в сфері зайнятості. Активні заходи держави на ринку праці і джерела їх здійснення. Профорієнтація, профпідготовка, перекваліфікація і підвищення кваліфікації персоналу в системі активних заходів, їх роль і недоліки в Україні.

Роль громадських робіт у заходах щодо запобігання безробіттю. Розширення сфери докладання праці за рахунок введення в дію нових робочих місць і поширення гнучких форм зайнятості. Державне сприяння самозайнятості. Територія пріоритетного розвитку: визначення, статус, суб'єкти.

Сутність і вплив на зайнятість пасивних методів в умовах України.

Раціональне співвідношення витрат на активні і пасивні заходи. Трудова активність, трудова мобільність і міграція населення.

Державна і регіональна програма зайнятості: їх розробка, узгодження, схвалення, моніторинг виконання, недоліки в практичній реалізації.

Функції держави на ринку праці. Склад державних органів регулювання ринку праці. Система державної служби зайнятості (ДСЗ) як головна складова інфраструктури ринку праці. Функції, права, обов'язки ДСЗ. Структура і статус ДСЗ. Взаємодія ДСЗ з іншими органами державної влади і суб'єктами інфраструктури ринку праці та підприємствами. Оцінка ефективності роботи системи ДСЗ і показники її діяльності.

Тема 9. Профспілки та підприємці на ринку праці.

Профспілки - головний суб'єкт соціального партнерства. Функції та завдання профспілок. Профспілки і соціально-трудова відносина. Вплив профспілок на зайнятість і заробітну плату. Профспілки і страйк. Моделі колективних переговорів і страйку.

Нова роль і функції профспілок України. Проблеми профспілок України та суперечності в їх діяльності.

Підприємці та їх спілки на ринку праці, види роль і функції. Спілки підприємців України.

Тема 10. Міжнародне співробітництво та інтеграція у світовий ринок праці в період зростаючої глобалізації. Особливості національного ринку праці України

Сутність економічної глобалізації. Глобалізація і загострення міжнародної конкуренції. Глобалізація та її вплив на ринок праці та соціально-трудова відносина. Глобалізація і доходи працюючих.

Міжнародна організація праці (МОП) - координатор міжнародного співробітництва: її цілі, завдання, органи, методи роботи. Підвищення ролі МОП у період посилення глобалізації у сфері зайнятості, безробіття, соціального захисту.

Стан інтеграції України у міжнародний ринок праці. Робоча сила України за кордоном: чисельність, оплата праці, умови праці й перебування. Захист національного ринку праці від негативних наслідків глобалізації.

Аналіз сучасного стану зайнятості і безробіття в Україні. Особливості та етапи формування ринку праці. Вплив реформування заробітної плати на стан зайнятості і безробіття.

Соціально-демографічні групи населення та їх роль і місце у сфері ринку праці. Економічна і соціальна функції молоді. Причини молодіжного безробіття. Особи середнього віку та передпенсійного віку. Зайнятість пенсіонерів і підлітків. Фактори впливу на рівень зайнятості пенсіонерів і підлітків. Зайнятість жінок і причини їхнього безробіття та незайнятості.

Особливості структури зайнятості та негативні тенденції в структурі зайнятості населення в Україні. Причини і наслідки цих тенденцій. Напрями державної політики щодо їх подолання.

Проблеми якості робочої сили в Україні. Роль органів державного управління в підвищенні якості робочої сили. Необхідність докорінної зміни і значного посилення підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів. Необхідність підвищення якості загальної і вищої освіти.

2. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ТА СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ ЗАСВОЄННЯ МАТЕРІАЛУ

2.1 Місце ринку праці в економічній системі. Механізми саморегулювання і функціонування ринку праці

Питання для контролю

- 1. Ринок праці в системі ринкової економіки.*
- 2. Особливості робочої сили як товару.*
- 3. Види ринку праці.*
- 4. Регулювання ринку праці.*
- 5. Моделі ринку праці.*
- 6. Функції ринку праці.*
- 7. «Хрест Маршала» як відображення механізму саморегулювання ринку праці.*

Пошуково-аналітичне завдання

1. Проаналізуйте професії, за якими кількість вакансій є найбільшою та найменшою. Зробіть аналітичні висновки.
2. Попрацюйте з атласом професій та з'ясуйте, які нові професії з'являються на ринку праці, чим це обумовлено. Вивчіть, які з професій зникнуть до 2030 року.

2.2 Індивідуальна та сукупна пропозиція на ринку праці. Індивідуальний та сукупний попит на робочу силу.

Питання для контролю

- 1. Сутність та структура індивідуальної пропозиції на ринку праці.*
- 2. Теорія індивідуального вибору на ринку праці. Рівновага продавця на ринку праці.*
- 3. Ефект доходу та заміщення в класичній теорії пропонування часу. Крива індивідуального пропонування на ринку праці.*
- 4. Пропозиція якості та інтенсивності праці.*
- 5. Освіта як важлива характеристика індивідуальної пропозиції праці*
- 6. Людські ресурси як джерело сукупної пропозиції праці.*
- 7. Фактори, що впливають на пропозицію праці. Закон пропозиції праці. Регулювання обсягу сукупної пропозиції праці.*
- 8. Поняття індивідуального попиту на робочу силу.*
- 9. Коротко- і довгостроковий попит на робочу силу.*
- 10. Сукупний попит на ринку праці. Еластичність попиту.*

Проблемні ситуації

1. Оцініть наступні твердження:

- а) підприємець може скоротити втрати робочого часу, якщо замість оплати за стандартною ставкою буде платити працівникам преміальні за понад нормовані години;
- б) працівник може додатково заробити у вечірній час, навіть якщо ставка зарплати нижче, ніж за основним місцем роботи;
- в) за даної ставки зарплати працівник завжди надає перевагу роботі, на якій він, а не роботодавець може обирати кількість відпрацьованих годин на день;
- г) ефект доходу за будь-якого збільшення зарплати вищий у тих, хто зараз працює більше годин, ніж тих, хто працює менше годин або не працює взагалі.

Задачі

Задача 1.

Визначте чисельність трудових ресурсів міста, якщо чисельність населення у працездатному віці – 250 тис. осіб; серед них інвалідів I та II групи працездатного віку – 3 тис. осіб. Чисельність працюючих підлітків до 16 років – 5 тис. осіб.; працюючі особи пенсійного віку – 36 тис. осіб.

Задача 2.

Безробітний Денис вибирає, що краще – працювати або одержувати допомогу з безробіття, що становить 840 грн. у тиждень. Якщо він працюватиме, то втратить допомогу. При будь-якій заробітній платі Денис згодний працювати не більше 8 годин протягом робочого дня й мати не менш двох вихідних у тиждень. Для прожиткового мінімуму йому саме досить 2500 грн. у тиждень. Кожна година дозвілля для нього має переважаюче значення над годинами праці за умови забезпечення прожиткового мінімуму. Оплата праці погодинна.

Випишіть функцію індивідуальної пропозиції праці Дениса протягом тижня.

Задача 3.

Використовуючи наведені в таблиці статистичні дані, визначити рівень економічної активності населення.

Таблиця 1 - Населення України за економічною активністю (у віці 15-70 років), тис. осіб

Показник	Базисний рік тис. осіб	Звітний рік тис. осіб
Економічно активне населення	22831	22427
Зайняті	20175	19972
Безробітні	2655,8	2455
Економічно неактивне населення	13318	13596

Задача 4.

Підприємству потрібні працівники. Попит на працю описується рівнянням $L = 12 - 0,3W$. На оголошення про роботу відреагували 8 осіб. Двоє з них готові працювати при оплаті не менше 90 грошових одиниць в годину, двоє – не менше 75 грошових одиниць в годину, двоє не менше 55 грошових одиниць, один – не менше 15 грошових одиниць в годину.

Визначте: 1) скільки працівників буде найнято і при якому рівні оплати; 2) держава законодавчо встановлює мінімальний рівень денної оплати 50 грошових одиниць в годину. Скільки працівників буде найнято директором підприємства в цьому випадку?

Задача 5.

На міському ринку некваліфікованої робочої сили крива попиту на працю виражається залежністю $DL = 1500 - 2W$, а крива пропозиції праці описується рівнянням $SL = 500 + 3w$, де W — місячна оплата праці, DL а і SL — величини попиту та пропозиції в тисячах осіб у рік. Як зміниться зайнятість на цьому ринку, якщо держава введе мінімальну оплату праці на рівні 7500 грн.? Чи виникне дефіцит або надлишок пропозиції робочої сили? Що відбудеться на цьому ринку в результаті зменшення мінімальної оплати праці до 6500 грн.?

Задача 6.

Визначте чисельність населення працездатного віку на початок наступного року, якщо за поточний рік маємо наступні дані:

- чисельність населення працездатного віку на початок року – 18 млн. осіб;
- чисельність померлих у працездатному віці на початок року – 0,12 млн. осіб;
- чисельність молоді, що досягла у даному році працездатного віку – 0,8 млн. осіб;
- чисельність осіб, які досягли пенсійного віку у поточному році – 1,8 млн. осіб.

Задача 7.

Попит на робочу силу на ринку праці описується функцією: $DL = 75 - 3w$.

Пропозиція робочої сили описується функцією: $SL = 14 + 5w$.

Визначити:

- 1) рівноважну ставку заробітної плати WE ;
- 2) відобразити графічно попит і пропозицію робочої сили;
- 3) яка ситуація складеться на ринку праці, якщо $W = 200$?

Розрахувати кількість безробітних за таких умов.

Задача 8.

Погодинна оплата праці працівника становить 5 доларів. Крім того, він має оклад, рівний 800 доларів на місяць, або 7 доларів у перерахуванні на годину робочого часу. Грунтуючись на цих даних, економісти оцінюють мінімальну

альтернативну вартість однієї додаткової години дозвілля працівника в робочий час у сумі: 1) 8 доларів; 2) 10 доларів; 3) 12 доларів; 4) 1 долар.

Методичні рекомендації до виконання задач

1) Чисельність трудових ресурсів (T) :

$$T = Ч_{пр} - Ч_{інв} + Ч_{пен} + Ч_{мол} \quad (2.1)$$

де $Ч_{пр}$ – чисельність населення у працездатному віці;

$Ч_{інв}$ – чисельність населення у працездатному віці, що не працює за умов, які встановлюються державою у відповідності до законодавчих норм непрацездатності (інваліди I-II груп та особи пільгового пенсійного віку);

$Ч_{пен}$ – особи пенсійного віку що працюють;

$Ч_{мол}$ – підлітки до 16 років що працюють.

2) Під час вирішення задачі 3 слід користуватися такою формулою:

$$Р_{еакт} = \frac{Ч_{еакт}}{Ч_{заг}} 100, \quad (2.2)$$

де P – рівень економічної активності населення, %;

$Ч_{еакт}$ – кількість економічно активного населення, тис. осіб;

$Ч_{заг}$ – загальна кількість населення, тис. осіб;

3) Для вирішення задачі 5 та 7 необхідно прирівняти обидві функції, щоб визначити кількість зайнятих працівників. Підставивши S L у будь-яке рівняння, отримаємо значення (W), тобто ставку заробітної плати. Таким же чином слід підставити нове значення ставки заробітної плати у рівняння щоб отримати дані про зайнятість.

4) Чисельність економічно активного населення:

$$E_a = Z + B \quad (2.3)$$

де Z – спискова чисельність зайнятих у народному господарстві або районі;

B – чисельність безробітних, що розраховується за методикою МОП (БФ), або чисельність незайнятих, які зареєстровані в органах служби зайнятості як такі, що шукають роботу.

Пошуково-аналітичне завдання

1. Оцінити індивідуальну та сукупну пропозицію на ринку праці Чернігівської області та представити результати проведеного дослідження у формі аналітичної записки.

2.3 Зайнятість населення

Питання для контролю

1. *Поняття зайнятості населення, основні концепції зайнятості.*
2. *Форми зайнятості.*
3. *Державне регулювання зайнятості.*

Задачі

Задача 1.

В місті нараховується 3400 працездатних осіб, з них 1900 осіб – жінки, інша частина – чоловіки. Потреба в робочій силі складає: на жіночу працю 72%, на чоловічу працю 84% від відповідної чисельності жінок і чоловіків. Пропозиція праці жінок – 837 осіб, чоловіків – 654 осіб. Зробіть сегментацію ринку праці, розрахуйте показники ефективності ринку праці та охарактеризуйте ситуацію з позиції зайнятості.

Задача 2.

Регіональний ринок праці представлений 250 тис. осіб, з яких працездатне населення складає 78%, непрацездатне – 22%. Попит на робочу силу сформований на рівні 86% кількості працездатного населення, пропозиція – 94%.

Охарактеризуйте ситуацію на ринку праці за допомогою обчислення відповідних показників його ефективності, зробіть його сегментацію.

Задача 3

На регіональному ринку праці представлено 2050 тис. осіб працездатного віку, з яких незайнятими є 5,3%, а безробітними – 11% від кількості постійного населення, економічно неактивними є 3,2%.

Охарактеризуйте ринок праці з позицій безробіття та зайнятості, обчисливши необхідні показники.

Задача 4

Розрахуйте, як змінилася структура зайнятих в економіці у звітному періоді, якщо загальна чисельність зайнятих складала 22,8 млн. осіб, у тому числі у сфері матеріального виробництва – 12,8 млн. осіб, а у сфері послуг – решта. У базовому періоді 13,2 млн. громадян працювали у сфері матеріального виробництва, а 9,4 млн. осіб – у сфері послуг.

Задача 5

Населення міста складає 2400 тис. осіб, з них працездатне населення складає 1120 тис. осіб, молодь працездатного віку 350 тис. осіб, пенсіонери – 150 тис. осіб, інші – люди обмеженої працездатності. На ринку свої послуги пропонують 1813 тис. осіб, а попит сформований відповідно до визначених груп на: 79%, 78%, 15% та 5%.

Охарактеризуйте ситуацію на міському ринку праці за допомогою відповідних показників.

Задача 6.

Охарактеризуйте зміни, які відбудуться на досліджуваному ринку праці, якщо пропозиція робочої сили підвищиться на 7%, а попит на робочу силу зменшиться на 4%? Як це відтвориться на зайнятості? Розрахуйте необхідні індекси змін. Поясніть ситуацію за допомогою графічних та аналітичних залежностей.

Пошуково-аналітичне завдання

1. Проведіть аналіз економічної активності населення України (чисельності працездатних, зайнятих та безробітних громадян, економічно-активного та неактивного населення в динаміці за останні 5-10 років, а також рівня економічної активності населення за різними соціально-демографічними характеристиками).

Методичні рекомендації до виконання задач

1) Рівень зайнятості визначають за формулою:

$$P_z = \frac{Ч_z}{Ч_{\text{еакт}}} 100, \quad (2.4)$$

де

P_z – рівень зайнятості населення, %;

$Ч_{\text{еакт}}$ – кількість економічно активного населення, тис. осіб;

$Ч_z$ – кількість зайнятого населення, тис. осіб;

2) Для вирішення задачі 4 необхідно подати структуру зайнятості у вигляді таблиці для визначення розподілу зайнятих за сферами їх застосування, а також для виявлення зайнятого та незайнятого населення в загальній кількості трудових ресурсів.

2.4 Безробіття, його форми і причини.**Питання для контролю**

- 1. Безробіття як економічна категорія.**
- 2. Чинники формування безробіття.**
- 3. Види безробіття.**
- 4. Безробіття і макроекономічні показники.**
- 5. Соціальний захист безробітних.**

Проблемні ситуації

1. Останнім часом в економічно розвинутих країнах усе більше з'являються супротивників НТП, які стверджують, що механізація і автоматизація праці виступають головною причиною безробіття. Чи завжди впровадження нової техніки і технології у виробництві супроводжується

загрозою скорочення зайнятості? Для яких категорій працівників ця загроза реальна і чому?

2. Надайте фахову консультацію особі, яка звернулася до міського Центру зайнятості, щодо отримання статусу безробітного. Опишіть механізм та послідовність дій та пакет необхідних документів.

3. Поясніть критерії, якими потрібно керуватися при пропонуванні зареєстрованим безробітним роботи, яка б відповідала їх очікуванням.

4. Визначити, на зміни в якому з типів безробіття впливає кожна з наступних ситуацій:

а) у результаті закриття підприємства звільнено 500 осіб;

б) Микола Іванович відмовляється від пропозиції роботи, оскільки запропонована зарплата, менша допомоги з безробіття;

в) компанія «Автолюкс» тимчасово звільняє 100 чоловік через відсутність контрактів на поставку продукції;

г) автоматизація поточної лінії на підприємстві скорочує чисельність працівників на 5%;

д) рівень інфляції раптово падає, через що деякі з тих, які шукали роботу, помилково відмовляються від вакансій, що пропонуються;

є) Марія шукає роботу після декількох років перерви трудової діяльності, пов'язаних із народженням дитини.

5. Поясніть це твердження: «Добровільного безробіття не існує. Якщо людина йде з роботи і не наймається на існуючі вакансії, то згідно моделі пропозиції праці у неї резервна зарплата перевищує ринкову зарплату, і тоді вона не безробітна, а відноситься до категорії економічного неактивного населення».

6. Чому працівники, які володіють більшим людським капіталом, як правило, мають короткі періоди безробіття, ніж інші працівники?

Задачі

Задача 1.

Кількість економічно-активного населення міста становить 256 тис осіб, серед них безробітних – 7,3 тис. осіб. Розрахуйте рівень безробіття.

Задача 2.

Обчислити рівень безробіття, якщо відомо: чисельність населення міста - 1,2 млн. осіб, 11000 – діти до 16 років, 82600 осіб. вибули зі складу робочої сили; 16230 осіб – безробітні.

Задача 3.

Розрахувати рівень безробіття відповідно до закономірності Оукена. (коефіцієнт Оукена становить 2,5), якщо у країні N падіння ВВП відносно розрахункового за певний період часу становив 12,6%, а природний рівень безробіття складає 7,6%.

Задача 4.

Визначити рівень безробіття за методологією МОП, керуючись такими даними:

- Кількість зареєстрованих безробітних – 524000 чол.
- Кількість зайнятого населення – 19624000 чол.
- Кількість найманих працівників – 10534000 чол.
- Кількість безробітних, визначених за методологією МОП – 1269000 чол.

Задача 5.

Проаналізуйте два варіанти безробіття та оцініть який з них є більш небезпечним для економіки, а отже, потребує надання допомоги безробітним?

Варіант 1

1. Протягом року кожний працівник не мав роботи протягом 7% свого робочого часу, тобто близько 3 тижнів.
2. Тривалість безробіття - 2,7 тижнів .
3. Рівень безробіття – 6 % .

Варіант 2

1. Протягом року 92% працівників мали повну зайнятість, а 8% залишалися безробітними упродовж цілого року.
2. Тривалість безробіття – 1 рік.
3. Рівень безробіття – 5%.

Науково-дослідне завдання

1. Користуючись статистичною інформацією:

- проведіть аналіз безробіття в динаміці за останні 10 років у Чернігівській області та в Україні;
- розрахуйте показники, що характеризують рівень безробіття населення, навантаження на одну вільну вакансію та рівень працевлаштування безробітних громадян.
- проведіть порівняльну характеристику структури вакансій та структури безробітних за видами економічної діяльності;
- оцініть склад та структуру безробітних за статтю та видами економічної діяльності підприємств, на яких вони раніше працювали.

Результати проведених досліджень відобразіть у вигляді графіків та діаграм, зробіть аналітичні висновки.

Методичні рекомендації до виконання задач

1) Кількість безробітних визначається як різниця між кількістю робочої сили та кількістю зайнятих.

2) При визначення рівня безробіття слід користуватися формулою:

$$P_6 = \frac{Ч_6}{Ч_{еакт}} 100, \quad (2.5)$$

R_6 – рівень безробіття населення, %;

$Ч_{\text{еакт}}$ – кількість економічно активного населення, тис. осіб;

$Ч_6$ – кількість безробітного населення, тис. осіб.

3) Під час вирішення задачі 3 слід користуватися такою формулою:

$$\frac{ВВП_{\text{потенц}} - ВВП_{\text{факт}}}{ВВП_{\text{потенц}}} = \beta (B_{\text{факт}} - B_{\text{пр}}) \quad (2.6)$$

ВВП потенц – потенційний ВВП, млрд дол;

ВВП факт– фактичний ВВП, млрд дол;

β – коефіцієнт чутливості до динаміки циклічного безробіття =2,5;

$B_{\text{факт}}$ – фактичний рівень безробіття, %.

$B_{\text{пр}}$ – природний рівень безробіття, %.

4) Фактичний рівень безробіття ($R_{\text{бф}}$) (у %):

$$R_{\text{бф}} = \frac{B_{\text{ф}}}{E_{\text{а}}} \times 100 \quad (2.7)$$

де $B_{\text{ф}}$ – чисельність безробітних, що визначається за методологією МОП на базі вибіркового дослідження населення (за критеріями віднесення до безробітних за методологією МОП);

$E_{\text{а}}$ – чисельність економічно активного населення.

5. Рівень безробіття (за методологією МОП) розраховується за формулою:

$$R_6 = \frac{\text{кількість безробітних працездатного віку}}{\text{робоча сила зазначеного віку}} * 100\% \quad (2.8)$$

Безробітні (за методологією МОП) – особи віком 15 років і старші, які одночасно задовольняють трьома умовами: не мали роботи (прибуткового заняття) впродовж останніх чотирьох тижнів, що передували обстеженню; активно шукали роботу або намагались організувати власну справу; впродовж найближчих двох тижнів були готові приступити до роботи, тобто почати працювати по найму або на власному підприємстві з метою отримання оплати або доходу. До категорії безробітних також відносять осіб, які приступають до роботи протягом найближчих двох тижнів, знайшли роботу, чекають відповіді тощо.

2.5 Внутрішньofірмовий ринок праці

Питання для контролю

1. *Внутрішньofірмовий ринок праці (ВФРП): поняття, роль та функції .*
2. *Елементи внутрішньofірмового РП.*
3. *Дисбаланс на внутрішньofірмовому ринку праці.*

4. *Адаптація внутрішнього фірмового ринку праці до змін на підприємстві.*

Проблемні ситуації

Підготуватися до дискусії з питань:

- Заходи усунення дискримінації на внутрішньому фірмовому ринку праці
- Напрями детінізації внутрішнього фірмового ринку праці
- Оцініть важливість формування бренду роботодавця

Задачі

Задача 1

Середньооблікова кількість працівників підприємства склала 276 осіб. За цей період прийнято 16 осіб, звільнено за власним бажанням 6 осіб, за порушення трудової дисципліни – 3 осіб, у зв'язку з призовом в армію – 2 особи, на пенсію – 5 осіб, з інших причин, не спричинених виробничою потребою – 3 особи. Розрахувати: коефіцієнт прийому, коефіцієнт вибуття, коефіцієнт плинності кадрів, загальний коефіцієнт обігу. Оцінити стан руху кадрів на підприємстві.

Задача 2.

Скласти своє професійне резюме та мотиваційний лист під конкретну посаду, яку Ви знайшли у засобах масової інформації, або Вам запропонував роботодавець.

Методичні рекомендації до виконання задач

Під час вирішення завдання слід користуватися такими формулами:

$$K_{\text{п}} = \frac{Ч_{\text{п}}}{Ч_{\text{сер}}} \times 100 \quad (2.9)$$

$$K_{\text{в}} = \frac{Ч_{\text{в}}}{Ч_{\text{сер}}} \times 100 \quad (2.10)$$

$$K_{\text{пл}} = \frac{Ч_{\text{звтд}} + Ч_{\text{зввб}}}{Ч_{\text{сер}}} \times 100 \quad (2.11)$$

$$K_{\text{заг}} = \frac{Ч_{\text{п}} + Ч_{\text{в}}}{Ч_{\text{сер}}} \times 100 \quad (2.12)$$

$K_{\text{п}}$ – коефіцієнт прийому кадрів, %;

$K_{\text{в}}$ – коефіцієнт вибуття кадрів, %;

$K_{\text{пл}}$ – коефіцієнт плинності кадрів, %;

$K_{\text{заг}}$ – загальний коефіцієнт обігу кадрів, %;

$Ч_{\text{пр}}$ – кількість прийнятих працівників, осіб;

Ч в – кількість звільнених працівників, осіб;

Ч сер – середньооблікова кількість працівників, осіб;

Ч звтд – кількість працівників, звільнених за порушення трудової дисципліни, осіб;

Ч зввб – кількість працівників, звільнених за власним бажанням, осіб.

2.6 Гнучкий ринок праці. Правове забезпечення ринку праці

Питання для контролю

- 1. Гнучкий ринок праці: становлення та особливості розвитку.*
- 2. Нестандартні (гнучкі) форми зайнятості.*
- 3. Гнучкість витрат на робочу силу .*
- 4. Географічна та професійна мобільність робочої сили як елемент гнучкості ринку праці .*

Науково-дослідне завдання

1. Обґрунтувати гнучкі форми зайнятості як фактор пристосування фірм до економічних змін.
2. Визначити роль та місце гнучких форм зайнятості серед заходів сприяння працевлаштуванню населення.
3. Оцініть переваги та недоліки гнучких форм зайнятості для працівників.

2.7 Інформаційно-аналітичне і наукове забезпечення ринку праці. Методи регулювання і ресурсне забезпечення ринку праці

Питання для контролю

- 1. Інформаційне забезпечення ринку праці.*
- 2. Нормативно - правове забезпечення державного регулювання ринку праці.*
- 3. Нормативно-методичне забезпечення системи регулювання ринку праці.*
- 4. Методи регулювання ринку праці.*

Науково-дослідне завдання

1. Визначити особливості нормативно-правового забезпечення ринку праці, України.
2. Проаналізувати основні положення законів, що регулюють ринок праці та визначити їх відповідність міжнародним нормам.
3. Визначити ефективність нормативно-правового регулювання ринку праці в Україні.
4. Опрацювати викладені у Конституції України права громадян України та іноземців щодо зайнятості і соціального захисту.
5. Опрацюйте основні положення Закону України «Про зайнятість населення».

2.8 Активна і пасивна політика держави на ринку праці. Органи державного впливу на ринок праці

Питання для контролю

- 1. Сутність активної і пасивної політики держави в галузі зайнятості.*
- 2. Профорієнтація, профконсультування та професійний відбір, професійне навчання.*
- 3. Система державної служби зайнятості (ДСЗ) як головна складова інфраструктури ринку праці.*
- 4. Оцінка ефективності роботи системи ДСЗ і показники її діяльності. Органи державного впливу на ринок праці.*

Задачі

Задача 1.

В даному регіоні чисельність робочої сили у першому році – 90347,9 чоловік, у n -му році – 94998,3 чоловік. Серед них зайнятого населення в першому році – 88875,6 чол.; у n -му році – 86276,4 чол.

Визначте:

а) чисельність безробітних, рівень безробіття у першому та поточному роках;

Задача 2.

Визначте чисельність безробітних, які були зареєстровані у поточному році в районній службі зайнятості, якщо чисельність економічно активного населення району складає 1 млн. чол., офіційний рівень безробіття – 3,5 %.

Задача 3.

На кінець звітного періоду чисельність безробітних в районі за тривалістю безробіття розподілилась таким чином: 2 місяці без роботи були 4220 осіб, 4 – 1870, 5 – 3720, 8 місяців – 1680 осіб. Підрахуйте середню тривалість безробіття в районі.

Проблемні ситуації

1. Проаналізуйте напрями активної політики зайнятості, що здійснюються на ринку праці Чернігівської області за останні роки.

2. Що відбудеться з тривалістю пошуку роботи і зарплатою, на яку погоджується працівник, якщо відбуваються наступні події:

а) зростає допомога з безробіття;

б) економіка входить у фазу кризи, скорочується пропозиція робочих місць;

в) введення нових галузей промисловості зменшує визначеність інформації стосовно характеристики робочих місць;

г) застосовується законодавство, що збільшує витрати звільнення, і тому середня тривалість кожного періоду зайнятості збільшується.

3. У місті протягом останніх трьох років зростає безробіття та водночас ще більшими темпами, як порівняти з безробіттям, підвищується навантаження на одне вільне робоче місце. Разом з тим чисельність робочої сили суттєво не змінюється. Зробіть висновки, наслідком чого це може бути, і запропонуйте заходи щодо поліпшення ситуації.

4. Яким чином ви як директор районного центру зайнятості допоможете виявити, чи не приховують від звіту підприємці вільні робочі місця і вакансії?

5. Визначити активні заходи держави на ринку праці та обґрунтувати необхідність державного регулювання системи професійної підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації зайнятих і безробітних.

6. Визначити вплив на зайнятість населення пасивних заходів в умовах існуючої економічної ситуації в Україні.

Методичні рекомендації до виконання задач

1. Тривалість безробіття визначаємо за формулою :

$$T_6 = \frac{\sum Ч_{бi} \times n}{\sum Ч_6} \quad (2.13)$$

Ч_{бi} - чисельність безробітних, які шукали роботу протягом певного періоду;
n - тривалість пошуку роботи.

2.9 Профспілки та підприємці на ринку праці.

Питання для контролю

1. *Поняття профспілок. Нормативно-правове регулювання їх діяльності.*
2. *Структура та функції профспілок України.*
3. *Профспілки на ринку праці.*
4. *Підприємці на ринку праці.*

Науково-дослідне завдання

1. Оцінити сучасний стан системи соціального партнерства в Україні, а також окреслити можливі основні напрями його розвитку.
2. З'ясуйте які інститути соціального партнерства функціонують в Україні.
3. Назвіть основні проблеми вітчизняних профспілок та суперечності в їхній діяльності.
4. Обґрунтуйте доцільність об'єднання підприємців на ринку праці. Опрацюйте діючі види об'єднань роботодавців, їх роль та функції.

2.10 Міжнародне співробітництво та інтеграція у світовий ринок праці в період зростаючої глобалізації. Особливості національного ринку праці в Україні

Питання для контролю

1. *Тенденції розвитку міжнародного ринку праці.*
2. *Конкурентоспроможність ринку праці України з погляду її позиціонування у глобальній економіці.*
2. *Міжнародна трудова міграція.*
3. *Міжнародна організація праці.*
4. *Основні конвенції МОП з питань регулювання ринку праці.*

Науково-дослідне завдання

1. Назвіть основні тенденції розвитку міжнародного ринку праці.
2. З'ясуйте основні проблеми міжнародної трудової міграції українців.
3. Оцініть масштаби та напрями трудової міграції українців, користуючись статистичною інформацією та даними державної міграційної служби.
4. Опрацюйте основні конвенції МОП з питань регулювання ринку праці.
5. Сформуйте план заходів щодо запобігання міжнародній трудовій міграції української молоді.

Задачі

Задача 1.

Чисельність постійного населення країни на початок року дорівнювала 41,8 млн. чол., на кінець року – 40,7 млн. чол. Кількість прибулих мігрантів в країну дорівнювала 565 тис., вибулих – 980 тис. чол. Розрахувати коефіцієнти прибуття, вибуття та загальний коефіцієнт міграційного приросту.

Задача 2.

В місті зареєстровано 12 тис. працездатних осіб, що прибули та 19 тис. осіб, що вибули. Визначте чисельність працездатного населення міста на кінець року, якщо відомо, що на початку року в ньому проживало 453 тис. працездатних осіб, природний приріст за рік склав 20 %.

Методичні рекомендації до виконання задач

1. Коефіцієнт інтенсивності міграції за прибуттям:

$$K_{\text{прб}} = \frac{Ч_{\text{прб}}}{Н} \times 1000$$

де Ч прб – чисельність прибулих за рік на дану територію.

Н – середня чисельність населення відповідної території (напівсума чисельності на початок і кінець року);

2. Коефіцієнт інтенсивності міграції за вибуттям:

$$K_{\text{вб}} = \frac{Ч_{\text{вб}}}{Н} \times 1000 \quad (2.14)$$

де Ч вб – чисельність вибулих за рік з даної території.

3. Коефіцієнт загальної (валової) міграції:

$$K_{зм} = \frac{Ч_{прб} - Ч_{вб}}{Н} \times 1000 \quad (2.15)$$

4. Сальдо міграції (механічного руху населення):

$$МС = Ч_{прб} - Ч_{вб}; \quad (2.16)$$

$$МС = О - Е, \quad (2.17)$$

де О – загальний приріст населення території за рік (різниця між чисельністю населення на кінець року і чисельністю населення на початок року);

Е – природний приріст населення за рік (різниця між кількістю народжених і кількістю померлих).

3 ПОРЯДОК ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Завдання практичних занять, які виконувались у поточному семестрі, та завдання для самостійної роботи вважаються виконаними, якщо вони вирішені вірно. За кожне виконане завдання здобувач вищої освіти отримує певну кількість балів з урахуванням максимальної кількості балів, згідно наведеної таблиці.

Таблиця 3.1 - Розподіл балів, які отримують студенти

Модуль за тематичним планом дисципліни та форма контролю		Кількість балів	
<i>Поточний контроль</i>			
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади формування ринку праці. Попит, зайнятість та безробіття на ринку праці		0...	25
1	Підготовленість до практичних занять	0...	5
2	Активність студента на лекційних заняттях	0...	1
3	Виконання індивідуальних завдань (науково-дослідні роботи)	0...	5
4	Самостійна робота	0...	4
5	Модульна контрольна робота	0...	10
Змістовий модуль 2. Регулювання ринку праці. Політика держави на ринку праці		0...	25
1	Підготовленість до практичних занять	0...	5
2	Активність студента на лекційних заняттях	0...	5
3	Виконання індивідуальних завдань (науково-дослідні роботи)	0...	5
4	Самостійна робота	0...	5
5	Модульна контрольна робота	0...	10
Контрольна робота		0...	10
Результат поточного контролю		0...	60
<i>Підсумковий контроль (екзамен)</i>		0...40	
1	Теоретичне питання №1	0...	10
2	Теоретичне питання №2	0...	10
3	Практичне завдання	0...	20
Зважена семестрова оцінка		0...	100

З дисципліни здобувач може набрати до 60% підсумкової оцінки за виконання всіх видів робіт, що виконуються протягом семестру і до 40% підсумкової оцінки – на екзамені.

Умовою допуску до екзамену є виконання всіх видів навчальної роботи передбачених даною робочою програмою – захист усіх практичних робіт, які виконувались у поточному семестрі, оформлення відповідно до стандартів курсової роботи та її захист.

Складання екзамену є обов'язковим елементом підсумкового контролю знань для студентів, які претендують на оцінку «добре» або «відмінно». Якщо студент виконав всі види робіт протягом семестру та набрав 60% підсумкової оцінки (тобто «задовільно»), то він, за бажанням, може залишити набрану кількість балів як підсумкову оцінку і не складати екзамен.

Повторне складання екзамену з метою підвищення позитивної оцінки не дозволяється.

Політика дотримання академічної доброчесності ґрунтується на «Кодексі академічної доброчесності Національного університету «Чернігівська

політехніка», погодженого вченою радою НУ «Чернігівська політехніка» (протокол № 6 від 31.08.2020 р.) та введеного в дію наказом ректора НУ «Чернігівська політехніка» від 31.08.2020 р. №26.

Таблиця 3.2 - Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
66-74	D		
60-65	E	задовільно	не зараховано
0-59	FX	незадовільно	

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Про зайнятість населення : Закон України від 05. 07. 2012 р. Офіційний сайт Верховної Ради України. Електронний ресурс. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=803-12>.
2. Про колективні договори і угоди: Закон України від 01. 07. 1993 р. Офіційний сайт Верховної Ради України. Електронний ресурс. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3356-12>.
3. Про оплату праці : Закон України від 24. 03. 1995. Офіційний сайт Верховної Ради України. Електронний ресурс. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=108%2F95-%E2%F0>.
4. Про організації роботодавців : Закон України 22. 06. 2012 р. Офіційний сайт Верховної Ради України. Електронний ресурс. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2436-14>.
5. Про соціальний діалог в Україні: Закон України від 23.12. 2010 р. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2862-17>
6. Волкова О.В. Ринок праці. Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2012. 624 с.
7. Економіка праці і соціально-трудова відносини: методичний посібник для проведення семінарських та практичних занять / Укл.: З.І. Кобеля, С.І. Тодорюк, Л.Д. Водянка, Н.В.Філіпчук. Чернівці: Рута, 2019. 80 с.
8. Збір та застосування інформації про ринок праці з метою підсилення регіональної системи професійнотехнічної освіти (ПТО). Практичний посібник. Київ-Варшава, 2018. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/366/18.01.2019.pdf>
9. Павлюк Т.І. Ринок праці: теорія, методологія, практика : монографія. Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2018. 211 с.

10. Сибірцев В.В. Інституціональні основи регулювання ринків праці : монографія. Харків : Смугаста типографія, 2017. 429 с.
11. Український ринок праці: імперативи та можливості змін : колективна монографія / за наук. ред. д.е.н., проф. І.Л. Петрової, к.е.н. В.В. Близнюк ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». Електрон. дані. К., 2018. 356 с. URL: <http://ief.org.ua/docs/mg/306.pdf>
12. Цевух Ю. О. Ринок праці, міграція та соціально-економічний розвиток Європейського Союзу та України : навч.-метод. посіб. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2021. 140 с.
13. Чернявська О.В. Ринок праці: навч. посіб. 2-ге вид. перероб. та доп. К.: «Центр навчальної літератури», 2019. 522 с.
14. Samuelson, Paul A.; William D Nordhaus (2004), Economics, McGraw-Hill, ISBN 0-07-287205. 572 p.

Допоміжна література

1. Бондаревська К.В., Аксьонова А.О. Особливості розвитку ринку праці України під впливом глобалізаційних процесів. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Випуск 38-1. С. 43-47.
2. Волгіна О. М., Гусак Н.Є., Іванова О.Л. Профілювання та кейс-менеджмент в сфері зайнятості населення: методичний посібник/ За ред. О. Іванової, О. Волгіної. К.: ТОВ «Компанія ВАІТЕ». 70 с.
3. Грішнова О. А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки. К.: т-во «Знання», КОО, 2011. 254 с.
4. Лисенко Л Л, Максимов Б. В. Ринок праці. Техніка пошуку роботи: Навчальний посібник. К.: Професіонал, 2012. 320 с.
5. Методичні рекомендації до практичних завдань з навчальної дисципліни «Ринок праці» для студентів напряму підготовки 6.030505 «Управління персоналом та економіка праці» всіх форм навчання / уклад. Г. І. Писаревська. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. 52 с.
6. Ринок праці: практикум: навч. посіб. для студ. спеціальності 051 «Економіка», спеціалізації «Економіка праці та управління персоналом» / Є.А. Удовицька, Т.В.Павленко, Т.П.Лободзинська. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. 68 с.

Інформаційні ресурси

1. Система дистанційного навчання ЧНТУ. Курс «Ринок праці». URL : <https://eln.stu.cn.ua/course/view.php?id=341>
2. Верховна Рада України. URL : www.rada/kiev.ua.
3. Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.
4. Кабінет Міністрів України. URL: www.kmu.gov.ua.
5. Головне управління статистики в Чернігівській області. URL: <https://www.chernigivstat.gov.ua>

6. Державний центр зайнятості. URL: ww.dcz.gov.ua/storinka/pro-sluzhbu
7. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua>
8. Чернігівський обласний центр зайнятості. URL: <https://chg.dcz.gov.ua>